

«واژه‌نامه حشره‌شناسی»

دکتر جعفر محقق نیشابوری

عضو هیات علمی موسسه تحقیقات گیاهپزشکی کشور

مقدمه

به یاد دارم که در اواخر دهه ۵۰ که دانشجوی دوره کارشناسی گیاهپزشکی دانشگاه تهران بودم روزی استاد فرزانه مهربان و اخلاق مدار جناب آقای دکتر عزیز خرازی پاکدل، سخن از ضرورت واژگان فارسی برای اصطلاحات علمی حشره‌شناسی به میان آوردند و این مهم را وظیفه انجمن حشره‌شناسی ایران - که خود ریاست آن را به عهده داشتند - دانستند. این خاطره و سخن همواره با من بود تا پس از عضویت در هیات مدیره انجمن در دهه ۸۰ روزی برای جناب استاد دکتر خرازی عزیز آن خاطره را بازگو کردم. ایشان مطالبی بدین مضمون فرمودند که (چندبار در هیات مدیره پیرامون موضوع گفتگو شده ولی در مرحله عمل توفیقی حاصل نشده است. چراکه واژه‌گزینی عموماً یک تلاش گروهی است نه فردی و استمرار آن شرط اصلی موفقیت. اکنون اگر آمادگی داری کار را با دعوت از همه اعضای حاضر هیات مدیره و هیات تحریریه نامه انجمن شروع کن.

تشکیل گروه واژه‌گزینی انجمن: چنین بود که «گروه واژه‌گزینی انجمن حشره‌شناسی» در سال ۱۳۸۸ تشکیل شد و آغاز به کار کرد. در چند جلسه اولیه اغلب افراد دعوت شده حضور داشتند اما عمدتاً به دلیل مشغله کاری خیلی زود گروه واژه‌گزینی شکل اصلی خود را با تعداد اعضای کمتر اما پایدارتر پیدا کرد. ابتدا تصور می‌شد که واژگان مصوب به تدریج در انتهای «نامه انجمن» چاپ شود اما در ادامه کار و افزایش حجم مطالب، تنظیم آن به شکل کتاب صورت پذیرفت. حاصل ده سال تلاش گروه واژه‌گزینی (۱۳۸۸ تا ۱۳۹۸) طی ۲۹۰ جلسه در پنج جلد «واژه‌نامه حشره‌شناسی» به شرح جدول زیر فراهم آمد:

واژه‌نامه حشره‌شناسی (معادل‌های فارسی و تعریف‌ها)

مؤلفان	سال انتشار	جلد
جعفر محقق نیشابوری، عزیز خرازی پاکدل، شهاب منظری، علی پازوکی علی رضوانی و منصور عبایی	۱۳۸۹	بخش اول، ریخت‌شناسی بیرونی
جعفر محقق نیشابوری، شهاب منظری، عزیز خرازی پاکدل و علی پازوکی	۱۳۹۰	بخش دوم، ریخت‌شناسی درونی
شهاب منظری، جعفر محقق نیشابوری، عزیز خرازی پاکدل، علی پازوکی و ابراهیم ابراهیمی	۱۳۹۳	بخش دوم، آرایه‌بندی
جعفر محقق نیشابوری، شهاب منظری، آرمان آوند فقیه، عزیز خرازی پاکدل و علی پازوکی	۱۳۹۴	بخش چهارم، بوم‌شناسی و مهار آفت
جعفر محقق نیشابوری، شهاب منظری، علی رضوانی، عزیز خرازی پاکدل و علی پازوکی	۱۳۹۸	بخش پنجم، تکمیلی: بوم‌شناسی ریخت‌شناسی و آرایه‌بندی

تصویب نهایی واژگان حشره‌شناسی در «فرهنگستان زبان و ادب فارسی» - مطابق روال «فرهنگستان زبان و ادب فارسی» واژگان حشره‌شناسی مانند همهٔ واژه‌های پیشنهادی رشته‌های مختلف علوم برای رسمیت یافتن الزاماً باید به تایید نهایی «شورای واژه‌گزینی فرهنگستان زبان و ادب فارسی» برسد. از این رو انجمن با ارسال پنج جلد «واژه‌نامهٔ حشره‌شناسی» به «فرهنگستان زبان و ادب فارسی» درخواست بررسی آن‌ها را در آن فرهنگستان ارایه داد. مطابق شیوهٔ کاری فرهنگستان و به پیشنهاد انجمن «گروه حشره‌شناسی فرهنگستان زبان و ادب فارسی» متشکل از آقایان دکتر شهاب منطری، دکتر احد صحراگرد، دکتر یعقوب فتحی‌پور، دکتر علیرضا صبوری و اینجانب در آذرماه ۱۳۹۸ شکل گرفت. نمایندهٔ فرهنگستان در این گروه سرکار خانم عاطفهٔ قنبری هستند. این گروه با داشتن هر دو هفته یک جلسه به بررسی واژگان موجود در پنج جلد واژه‌نامهٔ حشره‌شناسی می‌پردازد. تقریباً هر سال دوبار مجموعه‌ای از چندین واژهٔ حشره‌شناسی در «شورای واژه‌گزینی فرهنگستان زبان و ادب فارسی» مطرح، دفاع، تایید یا اصلاح می‌شود. تا کنون بیش از ۴۰۰ واژهٔ حشره‌شناسی در «شورای واژه‌گزینی فرهنگستان زبان و ادب فارسی» مطرح و با کمترین تغییرات به تصویب رسیده‌است. بررسی سایر واژگان حشره‌شناسی در «گروه حشره‌شناسی فرهنگستان زبان و ادب فارسی» ادامه خواهد یافت. پیش‌بینی می‌شود که در پایان کلیهٔ واژگان در کتابی با عنوان «هزارواژهٔ حشره‌شناسی» از سوی «فرهنگستان زبان و ادب فارسی» به چاپ برسد.